

USING WAQF INSTITUTIONS FOR ALLEVIATING SOCIAL AND ECONOMIC PROBLEMS: THE STATUS QUO AND WAYFORWARD FOR ZIMBABWE AND OTHER SADC COUNTRIES

Ashahadu ASALI

Istiqamah Foundation - ZIMBABWE

ABSTRACT

This paper looks at the important role played by waqf institutions and other related charitable organisations in alleviating social and economic problems. It also tries to highlight the social and economic problems bedeviling countries in the Southern African Development Community, the need for solutions through charitable endowments like waqf and what should be done to achieve desired goals in the foreseeable future. Nations in the Southern tip of Africa belong to an economic bloc referred to as the SADC. Poverty, disease, social and economic injustice is a characteristic common amongst most of these nations. Although governments in these countries are working towards the eradication of these social and economic ills, there remains a gap to be addressed through other philanthropic activities by organized institutions and individuals. The paper is biased towards waqf activity and the study of Zimbabwe as what holds true in Zimbabwe is a clear reflection of other SADC countries, although variations can be found from country to country but they are insignificant with the exception of South Africa which is the most developed country in SADC and in Africa as a whole.

DEFINING WAQF

Charitable spending and giving have been exalted in all religions and practiced throughout the history of mankind. In Islam the institution of charity has been overemphasized by making it one of the pillars of religion. Above the compulsory charity of zakah there is waqf which can be made by the rich and poor alike, whereas zakah is restricted to the haves of society. Waqf is defined as holding a Maal (an asset) and preventing its consumption for the purpose of repeatedly extracting its usufruct for the benefit of an objective representing righteousness and/or philanthropy for as long as its principal is preserved either by its own nature - as in land - or from arrangements and conditions prescribed by the Waqf founder (Kahf, 1998). The concept of waqf is related to the trusts which are established under various legal systems. In the Zimbabwean perspective, a trust is established by a founder(s) who identify beneficiaries and set aside an amount of money and or property for the benefit of the prescribed beneficiaries. The money is managed by trustees who are chosen by the founder. A trust has no perpetuity as it can be dissolved as opposed to waqf which can only be exchanged for a similar or better waqf. Another difference between a waqf and a trust arises from the principle of ownership, wherein ownership of a trust is with the founder and that of a waqf is with Allah (God).

Using Waqf Institutions for Alleviating Social And Economic Problems: The Status Quo and Wayforward for Zimbabwe and Other SADC Countries

The Holy Quran does not contain the word waqf but refers to spending for the sake of God in various verses of which two of them are quoted below:

“O believers, spend the best from what you have obtained and from what we have given out to you from the earth”. (albaqarah verse 267)

“You will not achieve piety until you give away what you love most” (al Imraan verse 92)

From the narrations of the prophet of Islam, he said, “when the son of Adam dies, his deeds are cut off except a pious son who supplicates for him, knowledge which he left and continuous charity (sadaqatuljariyah)”. Hence in some texts waqf is referred to as sadatuljariyah.

Ahmad (2004) cites the prophet’s mosque as the first waqf which Muhammad (PBUH) established as he purchased land and the mosque was constructed on that land. As further examples the prophet who was generous in his personality also encouraged his companions to set up some waqf. Most notable was the waqf of Umar and that of Uthman. Umar established a waqf land in Madinah which could neither be sold nor be given as a gift. Produce from that land was distributed amongst the poorfolk of Madinah. Uthman’s waqf was on the famous well of Rumah which he bought and made the water free for everyone to drink. This was after it had been found out that there was a water shortage and the available sources were expensive.

Initially waqfs were made from immovable property, but it was the Ottoman rulers who introduced cash waqfs.

SOCIAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF SOUTHERN AFRICA

Socio-Economics is related or concerned with the interaction of social and economic factors. Social and economic problems are mainly concerned on poverty, unemployment, child labour, illiteracy, drug abuse, wars, energy crisis, lack or decline of tourism, lack of adequate health solutions, export and stock market problems among others. Most of the social and economic problems are covered under poverty hence the eradication of poverty will unlock a great deal of the problems.

The World Bank defines poverty as an “unacceptable human deprivation in terms of economic opportunity, education, health and nutrition, as well as lack of

empowerment and security.” From the definition we can see that deprivation of the basic necessities of life would amount to a degree of poverty. It is through waqf institutions that the deprivations can be turned into unlimited access. This can only hold if and only if waqf and related institutions have been used in a proper way to solve the problems.

The major fields addressed by waqf and philanthropic activities are mainly centered on:

- (1) Family Rehabilitation
- (2) Education & Culture
- (3) Health & Sanitation
- (4) Social Utility and
- (5) Others

Focusing waqf and philanthropy on the above will be a great leap forward in alleviating the social and economic problems which affect Southern Africa.

STATUS QUO OF WAQF AND RELATED ORGANISATIONS IN ZIMBABWE

Waqf and related institutions have been in existence in Zimbabwe since the advent of Islam in the 15th century as present day mosques and madrasahs/maktabas are established on waqf properties. In most cases rich families, would purchase land for religious purposes and build mosques for the benefit of the community. Mosques would become community centers as some families who had no places of residence resorted to camping at the mosque whilst others bought houses near mosques. However, when a waqf is established it cannot sustain itself as a standalone project as it will need some cash flows to ensure its continuous sustainability and development, hence there is a need for profitable projects to back up the main waqf project. This has been found lacking in most of the established waqfs in Zimbabwe except for a few. For instance a wealthy family drilled a borehole at a mosque as sadaqatuljaariyah and the borehole was electrically operated. With persistent water shortages, the borehole became a source of water for the whole community wherein people would queue for water whenever there was no water from the district municipality. At the same time electricity charges were going up as the borehole ended up operating for 24 hours a day. Who now had the responsibility to pay for the electricity? The waqf owner simply put it as, "my waqf is on the borehole and not on the electricity charge". In summary, there should be a support project for the main waqf in order to achieve perpetuity and sustainability.

Asali A, and Yasini I (2009) noted the following as Waqf related institutions or Administrators of Waqf funds and / or properties:-

1. MajlisulUlaama Zimbabwe – Manages some Buildings and IDB scholarship trust.
2. Khatri trust – Established as a family Waqf but due to the needlessness of the Khatri family it has been expanded to the African communities.
3. (Direct Aid) AMA – Has immovable assets, built Masaajid and sunk boreholes.
4. Islamic Cultural Institute – Administers Waqf and Zakah funds
5. Islamic Information Services – Has family Waqf
6. Centennial Trust – It operated the only yeast supplying company in Zimbabwe, Anchor yeast. However its operations are not known to the public. (The aspect of perpetuity is questionable).
7. Masaajid – Some of the Masaajid were built as Waqf while others were built by non Muslim employers for their Muslim employees. However those established as Waqf do not have proper administrators appointed by the Waqif. Some of the Masaajid are run by Waqif's sons on self-appointment.
8. As-Shifa Clinic – Provides primary health care in three of the largest cities of Zimbabwe, viz Harare, Bulawayo and Kwekwe. Of importance to note is that it is the only waqf related project of its kind and access to health facilities has been made easy as the services are within the reach of the majority.
9. Islamic orphanage centers – IqraaDarullm, Al huda Islamic Centre (Chinyika), Chinyika Islamic Centre (Goromonzi).

Using Waqf Institutions for Alleviating Social And Economic Problems: The Status Quo and Wayforward for Zimbabwe and Other SADC Countries

10. K. Kaunda / Orr Ave building – This building is a Waqf belonging to the town Mosque (Harare). However speculations claim that most of the buildings along South Ave belong to town Masjid.

11. Waterfalls Islamic Society – Administers a Masjid, Industrial stand and flats on lease contracts. Rental income received is used for the general upkeep of the Masjid and madrasah including the salaries of the Imaam and mosque attendants.

12. Marondera Islamic Trust – Administers Masajid and Madaaris in Mashonaland East province.

13. Ashukri Life Foundation- Registered as a Public Voluntary Organization (PVO) with the aim of supporting and promoting community for the care and protection of orphans and vulnerable children (OVCs)

REVITALISING WAQF –ALLEVIATING THE SOCIAL AND ECONOMIC PROBLEMS

Cash Waqfs and microfinance

A research on waqf would be incomplete without mentioning Islamic banking. This makes me remember one day when I was preparing my paper and talking to my friend who asked me, “Will you keep the money in the ribawi banks (conventional banks)?”. I had to simply answer him that considerations of interest free banking in Zimbabwe are long overdue and as an acid test, we have to start with microfinance which will bring us back to waqf as the microfinance model will be backed by waqf.

Farooq Shaikh from the Lahore University of Management Sciences explains how modern day economists are looking for ‘solutions’ for poverty alleviation and increasing access to finance by the poor. Since most governments cannot not gather sufficient funds to fully address this problem, the focus has shifted to the private sector where specialized microfinance institutions (MFIs) are believed to provide easy access of finance to the poor around the world.

However, microfinance institutions are under heavy criticism for their high mark-up rates and alleged abuse for loan recovery.

An alternative approach to cheaper finance for small to medium enterprises is the cash waqf model. This will reduce pressure on government spending for public welfare.

Although most established awqaf are based on real estate, there have been examples in history during the Ottoman Empire where awqaf were established for the specific purpose of giving out interest-free loans to the beneficiaries of the waqf.

These loans used to be self-sustaining and were based on the Islamic finance concept of Diminishing Musharaka, a form of a mortgage (different in certain respects). In this structure, borrowers are provided loans against their houses, although they continue to stay in them by paying a fixed rental. Borrowers pay back the principal through a series of transactions, leading to eventual ownership.

It is interesting to note how a cash-waqf fund could be tailored to provide easy access to finance to the poor and help poverty alleviation. One of the interesting models being implemented in Bangladesh is that of Cash Waqf Certificates by Social Islami Bank Limited (SIBL).

Ashahadu ASALI

Individuals can open an account and donate money by buying Cash Waqf certificates. The Bank manages the funds on behalf of the waqif (the original owner) and the account is open till perpetuity. The funds generated from these certificates are invested in different profitable investments. The profits accrued from the investments are used for funding poverty alleviation programs.

The Waqif also has an option of defining the purpose for which the profits of the account could be used.

Cash Waqf certificates are an interesting method to combat poverty, and the model has been used in several countries, including Indonesia and Ghana. They increase social investment, channel charity, improve access to finance, stimulate SME growth, and integrate banking, impact investing, social finance and philanthropy. With further improvement in structure, Cash Waqf certificates could become widely used instruments in an active social capital market. (source <http://socialfinance.ca/blog/post/the-waqf-model-and-poverty-alleviation>)

Waqf for educational undertakings

As pointed out above, lack of education is another social ill affecting the populace in Zimbabwe and when it comes to the Muslim communities it is worse. There are many situations where people have failed to proceed for higher studies at universities and technical colleges due to lack of funding and proper career guidance despite obtaining good grades in secondary school. With proper management of waqf funds and the undertaking of profitable enterprises, funds will be made available for continuous educational support to various students. This will go a long way in assisting students of various backgrounds irregardless of race, religion and culture. As the majority of the population is in poverty, the only way to untie the shackles of poverty is through a proper education which will empower the nation. With education in modern disciplines, it will be easy for people to get gainful employment which will increase their standards of living. Investing in Waqf for education related projects will also supplement other scholarships already available like the Islamic Development Bank Scholarship programme, government scholarships like the Zimbabwe Presidential scholarship and the Turkey-Africa Scholarship. Alumnis of the waqf related scholarships should also be motivated to contribute for the continuous function of the scholarship through making of waqfs themselves and volunteering in career guidance and management programmes.

Though one might argue that Zimbabwe has the best literacy rate in Africa, but literacy simply means the ability to read and write, and the focus in this century is on the ability to acquire skills and scientific development which is lacking in Southern Africa. So, waqf educational projects should focus mainly on the development of scientific education.

Health waqfs

Access to adequate health is of paramount importance to the nation so that it becomes free from preventable disease. A disease free society is bound to have a higher life expectancy and in turn prosper. For that waqf and philanthropy can be channeled towards the building of hospitals and health centers which are accessible to ordinary citizens. Training for doctors and nurses can also be provided through waqf and the inculcation of volunteerism amongst health workers. Doctors and nurses can volunteer to provide their services in remote areas

Using Waqf Institutions for Alleviating Social And Economic Problems: The Status Quo and Wayforward for Zimbabwe and Other SADC Countries

using mobile clinics at certain intervals. This as an alternative form of philanthropy will help many communities to access health facilities.

Municipalities

Municipal services like the provision of roads, clean water and sanitation are some of the areas which waqf and philanthropy can assist in alleviating the social and economic problems. The towns and cities in Southern Africa were mostly built during the colonial era and were built for a small population. Due to rural-urban migration, the towns became overcrowded and water supply was now inadequate causing municipalities to ration these services. Coming up with mega-Waqf projects for the provision of municipal services improves the standards of living of society.

Fundraising for waqf

Another important programme which can make people participate in waqf and volunteering projects is the use of crowdfunding. Crowdfunding has been defined as requesting small donations via mail, social networks, the web or mobile money transfer systems. The idea is that an order of magnitude more people will donate a dollar or two to support something they like rather than give \$100, \$50 or even \$25. Working with large numbers, we can see that a considerable sum of money can be raised through crowdfunding. Zimbabwe with a population of 12 million as per the 2012 national census, it is upon community leaders and individuals to kickstart such vibrant projects. As the monies donated will be insignificant, people will adopt a culture of saving for beneficial means thereby widening the field of participation for both the poor and the rich, as the making of waqf is not only limited to the rich.

DrAdiSetia (2009) argues that even though the norm is that a waqf benefits the community in which it is set up, in today's situations waqfs can be set up for the benefit of poor recipients in other countries. He cited the waqf al-Haramayn of Ottoman Algiers which was set up to benefit the poor and needy of the two holy mosques of Makkah and Madinah. It is against this background that waqf administrators and philanthropists in Southern Africa should partner with individuals and organizations who hold similar views in order to transfer the many waqf projects in rich countries. Obviously recipients in the poor countries in Africa will benefit through the globalization of waqf and philanthropy thereby helping in the alleviation of their social and economic problems.

STRATEGIC MANAGEMENT OF WAQF INSTITUTIONS

Although waqf is a voluntary act, if its management is taken for granted, the objective of alleviating socio and economic problems will remain a dream unless there is a paradigm shift in its management and administration. Today's waqf and philanthropic activities need to be managed using modern day expertise in order to achieve the best results. On the development of modern waqfs, the UN HABITAT says:

'The current reappraisal of the role of the endowment (*waqf*) offers opportunities to learn from the mistakes of the past and to construct a modern legal and administrative framework. As some have argued there is no reason why a new modern responsive doctrine of endowment (*waqf*) cannot emerge from personal reasoning recognised by

Ashahadu ASALI

classical Islamic jurisprudence (*ijtihad*), which is a confluence of foundational Islamic principles and modern management techniques. Since the endowment (*waqf*) is not a *Qur'anic* creation, it is more easily subject to creative interpretation and change, just as States have done in the past to suit their interests. This contention is being debated amongst scholars and the classical rules relating to the endowment (*waqf*) are under review'. (UN HABITAT)

It holds true that the colonization of muslim lands and the fall of the caliphate had a negative impact on the development and success of waqf institutions. The twenty first century development and management of these institutions should be revamped especially in muslim minority countries. For waqf institutions to succeed, the following recommendations should be implemented

Boards of Mutawallis/Nazirs

The board of mutawallis/nazirs who are responsible for the management of waqf should consist of skilled individuals who bring in a mixture of capabilities, These should range from lawyers, accountants, influential figures in society, doctors, engineers, beneficiaries (as they are the ones affected by certain problems and need to be involved in solving them) and employees of waqf projects.

Reporting and Accountability issues

Proper corporate governance issues should be addressed to ensure the sustainability of waqf institutions. Financial accounting principles should be adopted consistent with waqf reporting and yearly external audits conducted by experienced consultants should be made. These will cement the confidence of current and future waqf stakeholders.

Training and Development

Continuous training and development for waqf administrators should be implemented with technical assistance from organizations like the Islamic Research and Training Institute (IRTI), a specialised unit of the Islamic Development Bank and AWQAF SA, a South African waqf institution which has acquired experience in the management of various waqfs over the years. Education and training of all staff will ensure continuous improvement in knowledge, skills and capabilities which facilitate consistent conformance to the stakeholders' expectations.

Strategy and Risk Management

The concept of risk management is not new to the public service as the basic principles of service delivery. Awqaf institutions are bound by founders/waqifs to provide products or services in the interest of the public good. As no institution has the luxury of functioning in a risk-free environment, philanthropic institutions also encounter risks inherent in producing and delivering such goods and services. Stakeholders understand this but expect waqf institutions to perform without any unnecessary exposure to risk. In other words, stakeholders are averse to value erosion caused by risks that ought to be detected and avoided through prudent management actions. The Awqaf Institution's environment is fraught with unique challenges,

Using Waqf Institutions for Alleviating Social And Economic Problems: The Status Quo and Wayforward for Zimbabwe and Other SADC Countries

such as lack of capacity, lengthy decision lead times, limited resources, competing objectives and investment issues to mention a few. Such dynamics place an extra risk management burden on the Waqf management.

Risk management is a management tool that increases an institution's prospects of success through getting it right the first time and minimising negative outcomes. Value is maximised when institutions set clear the realistic objectives, develop appropriate strategies, understand the intrinsic risks associated therewith and direct resources towards managing such risks on the basis of cost-benefit principles. Within high performing institutions, risk management is a strategic imperative rather than an option.

CONCLUSION

The effective management of waqf institutions and related philanthropic activities help in the alleviation of social and economic problems affecting Zimbabweans and nations in the Southern African Development Community. Though the duty to provide public goods in today's world is vested upon governments, governments in these countries are constrained in their national budgets which make them not fully provide for the public and merit goods. Alternatively the same goods can be provided for by the private sector but at an extra cost and thereby making their consumption by poor communities difficult as they do not have the means to pay for these goods. Therefore waqf and philanthropic institutions can augment government's efforts in the provision of these goods and services as what transpired throughout history mainly in Muslim lands where the government would largely concentrate in national security issues and tax collection.

REFERENCES

Ahmed, H. (2004): "Role of Zakah and Waqf in Poverty Alleviation", Islamic Research and Training Institute, Islamic Development Bank, Jeddah, Saudi Arabia

Asali, A. and Yasini, I. (2009): "Waqf-Status, Prospects and Potentialities within the Zimbabwean Context", Paper presented at the Southern Africa Waqf Training Course, Pretoria, South Africa.

Kahf, M. (1998): "Financing the Development of Awqaf Property", Paper presented at the Seminar on Development of Awqaf organized by Islamic Research and Training Institute (IRTI), Kuala Lumpur.

Mullins J. (2005): "Management and Organisational Behaviour

Setia, A. (2009): "Four Papers on Waqf and the Islamic Gift Economy (Al-iqtisad Al-infaqi), Southern Africa Waqf Training Course, South Africa.

UN-HABITAT (2005), Islam, Land & Property Research Series Paper 7: Waqf (endowment) and Islamic Philanthropy

www.siblbd.com

TOPLUMSAL VE EKONOMİK PROBLEMLERLE MÜCADELEDE VAKIF KURULUŞLARININ ROLÜ: ZİMBABWE VE DİĞER SADC ÜLKELERİ İÇİN STATÜ VE İLERLEME

Ashahadu ASALI

Istiqamah Vakfı – ZİMBABWE

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı sosyal ve ekonomik problemlerin önlenmesinde vakıf kurumlarının ve diğer ilgili hayır kuruluşlarının oynadığı rolü ele almaktadır. Ayrıca, Güney Afrika Kalkınma Topluluğunda yer alan ülkeleri çileden çıkararak sosyal ve ekonomik problemlerin, vakıf gibi hayırsever yardımlar aracılığı ile çözümlenmesi gerektiğinin ve görülebilir gelecekte istenilen hedefleri elde etmek için yapılması gerekenlerin altını çizmektedir. Afrika'nın Güney ucundaki ülkeler; SADC olarak adlandırılan ekonomi bloğuna aittir. Yoksulluk, hastalık, sosyal ve ekonomik adaletsizlik bu ulusların çoğunda görülen genel bir özelliktir. Bu ülkelerdeki hükümetlerin bu sosyal ve ekonomik problemlerin yok edilmesine yönelik çalışma yapmalarına rağmen organize kurumlar ve bireyler tarafından diğer hayırsever eylemler aracılığı ile ele alınacak bir boşluk vücut bulmaktadır. Bu makale; Zimbabwe'de doğru olduğu sanılan şeyin; ülkeden ülkeye farklılık gösterse bile SADC' de en az gelişmiş ülke olan Güney Afrika ve genel olarak Afrika dışında çok büyük farklılıkların olmamasından dolayı diğer SADC ülkelerinin açık bir yansıması olduğu gerekçesi ile Zimbabwe'deki vakıf etkinliğine ve araştırmasına ön yargılı davranmıştır.

VAKFIN TANIMLANMASI

Hayırsever amaçlar için yapılan harcama ve bağış; insanlık tarihi boyunca tüm dinlerde ve uygulamalarda yüceltilmiştir. İslamiyet'te hayırseverlik kurumu; dinin kaidelerinden biri haline getirilerek çok fazla vurgulanmıştır. Zorunlu zekat bağışından da önce gelen hem zenginler hem de fakirler tarafından yapılabilen vakıf vardır. Zekat ise sadece toplumda varlık sahibi olan kişilere düşmektedir. Vakıf; Mal (varlık)sahibi olmak ve toprak arazisinde olduğu gibi kendi yapısı ile veya Vakıf kurucusunun şart koyduğu koşullar ile korunduğu sürece haklılığı ve / veya hayırseverliği temsil eden bir hedefin yararına olmasını sağlamak için sürekli kullanım hakkının alınmasıyla amacıyla tüketilmesinin önlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Kahf, 1998). Vakıf kavramı; çeşitli yasal sistemler kapsamında oluşturulan trustlar ile ilgilidir. Zimbabweli bakış açısına göre bir trust; yararlanıcıları tanımlayan ve belirtilen yararlanıcıların faydasına olacak şekilde belli miktar parayı veya mülkü kenara ayıran kurucu(lar) tarafından oluşturulur. Bu para; kullanıcı tarafından seçilen trust üyeleri tarafından yönetilir. Bir trustın sürekliliği yoktur; vakıftan farklı olarak, yerine benzer veya daha iyi vakıf kurulması için tasfiye edilebilir. Vakıf ve trust arasındaki diğer bir farklılık ise sahip olma ilkesinden doğar; burada trust mülkiyeti kurucuya ve vakfın kurucusu ise Allah'a aittir.

Kutsal Kuran'da vakıf kelimesi yer almamaktadır; ama çeşitli ayetlerde Allah rızası için harcama yapılmasından bahsedilmektedir. Bunlardan iki tanesi aşağıya alıntılanarak konulmuştur:

"Ey amenü olanlar! Kazandıklarınızın ve yerden çıkardıklarımızın temizlerinden ihtiyacı olanlara verin". (bakara 267. ayet)

"Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe asla Birr'e nail olamazsınız" (al'i- İmran , 92. Ayet)

Toplumsal ve Ekonomik Problemlerle Mücadelede Vakıf Kuruluşlarının Rolü: Zimbabve ve Diğer SADC Ülkeleri İçin Statü ve İlerleme

Âdemoğlu öldüğünde, İslam'ın peygamberi ile ilgili anlatımlardan dedi ki: 'Adem oğlu öldüğünde yaptığı işlerin sevabı da kesilir - üç şey müstesna: sadaka-i cariye, kendisinden yararlanan ilim, kendisine dua eden hayırlı evlât' Böylece bazı metinlerde vakıf; sadaka-i cariye şeklinde belirtildi.

Ahmad (2004); Peygamber Camisini Muhammed'in (SAV) satın alıp o arazi üzerinde inşa ettiği ilk vakıf olarak belirtir. Daha fazla örnek vermek gerekirse kişiliği açısından eli açık olan peygamber ayrıca sahabelerini de vakıflar kurmaya teşvik etmiştir. Bunlardan en çok bilene-ni, Umar ve Utman vakfidir. Umar; Medine'de bir arazi üzerine satılamayan ve hediye olarak verilemeyen bir vakıf kurdu. Bu araziden elde edilenler; Medine'nin yoksul halkına dağıtıldı. Utman vakfı ise satın alıp herkesin içmesi için ücretsiz su veren ünlü Rumah çeşmesi idi. Bu vakıf; suyun yeterli olmadığı ve mevcut su kaynaklarının pahalı olduğu bir durumun ortaya çıkması üzerine yapıldı.

İlk başta vakıflar; gayrimenkullerden yapılırdı; ama Osmanlı hükümdarları nakit vakıfları da tanıttı.

GÜNEY AFRİKA'NIN SOSYAL VE EKONOMİK SORUNLARI

Sosyo-ekonomi; sosyal ve ekonomik faktörlerin etkileşimi ile ilgilidir. Sosyal ve ekonomik problemler esas olarak fakirlik, işsizlik, çocuk işçi, eğitimsizlik, uyuşturucu kullanma, savaşlar, enerji krizi, turizmin olmaması veya azalması, yeterli sağlık çözümlerinin olmaması, ihracat ve stok piyasası problemleri ile ilgilidir. Pek çok sosyal ve ekonomik sorun; yoksulluk kapsamı altındadır. Bunun için de fakirliğin yok edilmesi çok sayıda problemin de önünü kesecektir.

Dünya Bankası; fakirliği 'ekonomik fırsat, eğitim, sağlık ve beslenme, güçlenme ve güvenlik yetersizliği açısından insanlığın kabul edilemez bir şekilde mahrum bırakılması' olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak temel yaşam gereksinimlerinden mahrum bırakma; fakirlik derecesine kadar gidebilmektedir. Bu mahrum bırakmalar ancak sınırsız erişim haline vakıf kurumları sayesinde getirilebilir. Bu sadece ve sadece vakıf ve ilgili kurumlar problemleri çözmek için uyum bir şekilde kullanılması ile elde edilebilir.

Vakıf ve hayırsever etkinliklerin ele aldığı büyük alanlar esas olarak şu şekildedir:

- (1) Aile Rehabilitasyonu
- (2) Eğitim&Kültür
- (3) Sağlık&Sıhhi
- (4) Sosyal Tesis
- (5) Diğerleri

Vakıf ve hayırseverliği irade açısından ele aldığımızda Güney Afrika'yı etkileyen sosyal ve ekonomik problemlerin önlenmesi açısından büyük adım atılmış olacaktır.

ZIMBABWE'DE VAKIF VE İLİŞKİLİ KURULUŞLARIN STATÜSÜ

Vakıf ve ilgili kurumlar; günümüzdeki camilerin ve medreselerin / mekteplerin vakıf mülk-leri üzerine kurulduğu 15inci yüzyıldan beri İslamiyet'in gelişinden bu yana Zimbabve'de var-

Ashahadu ASALI

lığını korumaktadır. Pek çok durumda zengin aileler dini amaçlar için arazi satın alır ve sonra da toplumun yararı için camiler inşa ederlerdi. Camiler; kalacak yeri olmayan bazı ailelerin konakladığı toplum merkezleri olurken diğerleri de camilerin yanlarından ev alırlardı. Ancak vakıf kurulduğunda sürekliliğini ve gelişmesini sağlamak için bazı nakit akışlara gereksinim duyulduğundan dolayı bağımsız proje olarak kendini sürdürememektedir; bundan dolayı da ana vakıf projesini destekleyecek karlı projelere ihtiyaç duyulmaktadır. Birkaç tanesi dışında Zimbabwe’deki kurulu vakıfların çoğunda böyle bir şeyi bulmak zordur. Örneğin, zengin bir aile sadaka-i cariye olarak camiye sondaj kuyusu açtırdı ve bu sondaj kuyusu elektrikle çalışıyordu. Sürekli su kesilmelerinin olduğu bir yerde sondaj deliği; ilçe belediyesinden gelen su olmadığından insanların su için sıraya girdikleri tüm toplumun su kaynağı oldu. Aynı zamanda sondaj deliği günün 24 saati çalıştığında elektrik ücretleri de tavan yaptı. Şimdi elektriği ödemek kimin sorumluluğundadır? Vakıf sahibi basit bir şekilde şöyle ifade etmektedir, ‘benim vakfım sondaj deliğidir; elektrik ücreti değildir’. Özetle, sürekliliği ve kalıcılığı elde edebilmek için ana vakıf için destek projesi olmalıdır.

Asali A, ve Yasini I (2009); aşağıdakileri Vakıf ile ilişkili kurumlar veya vakıf fonları ve/veya mülkleri idarecileri olarak belirtti: -

1. Majlisul Ulaama Zimbabwe – Bazı binaları ve IDB bursluluk trustını yönetir.
2. Khatri trust – aile vakfı kurdu; ancak Khatri ailesinin ihtiyacı olmadığından Afrika toplumlarına kadar genişletildi.
3. (Doğrudan Yardım) AMA – Mescit ve batan sondaj deliklerini oluşturdu.
4. İslam Kültürü Kurumu – Vakfı ve Zekat fonlarını yönetir.
5. İslami Bilgi Sistemleri – Aile vakfı vardır.
6. Centennial Trust – Zimbabwe’de tek maya sağlayan şirket olan Anchor mayayı çalıştırmaktadır. Ancak faaliyetleri kamu tarafından bilinmemektedir (bunun sürekliliği sorgulanmaya açıktır).
7. Mescit – Mescitlerin bazıları vakıf olarak inşa edilirken diğerleri gayrimüslim patronlar tarafından Müslüman çalışanları için inşa edildi. Ancak vakıf olarak oluşturulanların, vakıf kurucusu tarafından atanmış uygun idarecileri yoktur. Mescitlerin bazıları vakıf kurucusunun oğlu tarafından çalıştırılmaktadır.
8. As-Shifa Kliniği – Zimbabwe’nin üç büyük şehri olan Harare’de, Bulawayo’da ve Kwekwe’de ana sağlık bakımı vermektedir. Bunun önemi; kendi türünde vakıf projesi ile ilgili tek olmasıdır ve sağlık tesislerine erişim; hizmetlerin büyük bir çoğunluğunun ulaşabileceği yerde olmasından dolayı kolay olmaktadır.
9. İslami yetimhane merkezleri – IqraaDarulllm, Al huda İslam merkezi (Chinyika), Chinyika İslam Merkezi (Goromonzi).
10. K. Kaunda / OrrAvebinası – Bu bina; kasabanın Camisine (Harare) ait bir vakıftır. Ancak söylentiler; South Ave boyunca uzanan binaların çoğunun kasabanın Mescidine ait olduğunu iddia etmektedir.
11. Waterfalls İslam Topluluğu – Kira sözleşmelerine dayalı olarak daireleri, sını standartlarını ve bir Mescit yönetir. Elde edilen kira geliri; İmam maaşları ve camiye gelenler dahil olmak üzere Mecit’in ve medresenin genel bakımı için kullanılmaktadır.

Toplumsal ve Ekonomik Problemlerle Mücadelede Vakıf Kuruluşlarının Rolü: Zimbabve ve Diğer SADC Ülkeleri İçin Statü ve İlerleme

12. Marondera İslam Trustı – Mashonaland Doğu ilinde Mescit ve Medrese yönetir.

13. Ashukri Yaşam Vakfı- Yetimleri ve hassas çocukları korumak ve onlara bakmak (OVC'ler) için toplumu destekleme ve geliştirme amacıyla Public Voluntary Organization (PVO) (Kamu Gönüllü Kuruluşu) olarak tescil edilmiştir.

VAKFI CANLANDIRMAK – TOPLUMSAL VE EKONOMİK PROBLEMLERİN ÖNLENMESİ

Nakit Vakıfları ve Mikro Finans

Vakıf üzerine yapılan bir araştırma; İslam bankacılığına değinilmediğinde eksik kalır. Bu bana 'paranı ribawi bankalarında mı (geleneksel bankalar) koruyacaksınız?' diye soran arkadaşım ile konuştuğum ve bu çalışmayı hazırladığım günü hatırlatıyor. Basit bir şekilde Zimbabve'deki faizli bankacılık ile ilgili usullerin çoktan geride kaldığını ve asit testi olarak bizi yeniden mikrofinansman modelinin vakıf tarafından destekleneceği vakfa geri götürecektik mikro-finans ile başlamak zorunda olduğumuz şeklinde yanıt verdim.

Lahore Üniversitesi Yönetim Bilimleri bölümünde Farooq Shaikh; modern günümüz ekonomistlerinin fakirliğin azaltılması ve fakirlerin finansmana daha fazla erişmesini sağlamak için nasıl çözümler aradıklarını açıklamaktadır. Çok sayıda hükümet bu sorunu tamamıyla ele almaya yetecek kadar fon toplayamadığı için bu odak; özelleştirilmiş mikro finans kurumlarının (MFI'lar) tüm dünyada fakirlere finansmana kolay erişim sağladığı inanılan özel sektörün eline geçmiştir.

Ancak, mikro finans kurumları uyguladıkları yüksek oranlardan ve kredinin geri alınmasında kötüye kullanma olduğundan dolayı çok ağır eleştiri almaktadır.

Küçük ve orta ölçekli girişimler için daha ucuz finansmana alternatif yaklaşım ise nakit vakıf modelidir. Bu; hükümetin kamu refahı için yapması gereken harcama baskısını azaltır.

Çok sayıda kurulu vakfın menkule dayanmasına rağmen vakıfların yararlanıcılarına faizsiz kredileri verme amacıyla vakıfların kurulduğu Osmanlı İmparatorluğu döneminde çok sayıda örnek vardır.

Bu krediler kendi kendilerini sürdürebiliyorlardı ve bir çeşit ipotek olan İslami Muşaraka'nın Azaltılması finansman kavramını esas almaktaydı (belli başlı açılardan farklı). Bu yapı içerisinde kredi kullananlara; sabit kira ödemeye devam etmelerine rağmen evleri karşılığında krediler sağlanır. Ödünç alan kişiler; çeşitli işlemlerle anaparayı geri ödeyerek sonunda mülk sahibi olurlar.

Fakirlere finansman sağlama ve fakirliğin kaldırılmasına yardımcı olma amacıyla kolay erişim sağlayacak şekilde Bir nakit vakfı fonunun nasıl şekillendirilebildiğini fark etmek gerekir. Bangladeş'te uygulanmakta olan ilginç modellerden birisi de Sosyal İslam Bankası Limitet Şirketi (SIBL) tarafından düzenlenen Nakit Vakıf Sertifikalarıdır.

Bireyler; Nakit Vakıf Sertifikaları satın alarak para bağışlayabilirler ve hesap açabilirler ve hesap sonsuza kadar açık kalır. Bu sertifikalardan ortaya çıkan fonlar farklı kar amacı güden yatırımlara yatırılır. İcatlardan tahakkuk eden karlar; fakirliğin önlenmesi programlarına kaynak sağlamak için kullanılmalıdır.

Ashahadu ASALI

Vakıf kurucusunun ayrıca hesabın karlarının kullanılacağı amacı belirleme opsiyonu olabilir.

Nakit Vakfı Sertifikaları; fakirlik ile mücadele etmenin ilginç bir yöntemidir ve bu model Endonezya ve Gana dahil olmak üzere çok çeşitli ülkelerde kullanılmıştır. Sosyal yatırımı artırır, hayırseverliği kanalize eder, finansmana erişimi geliştirir, SME büyümesini dürtükler ve bankacılık, etki yatırımı, toplumsal finansman ve hayırseverliği entegre eder. Yapıda daha da fazla gelişme olduğunda Nakit Vakıf Sertifikaları; etkin sosyal sermaye piyasası içerisinde büyük çapta kullanılan araçlardır.

Eğitim İşletmeleri İçin Vakıf

Yukarıda belirtildiği şekilde eğitimin olmaması; Zimbabwe’de halkı etkileyen başka bir toplumsal rahatsızlıktır ve konu Müslüman topluluklara gelince daha da kötüleşmektedir. İnsanların üniversitelerde ve teknik yüksekokullarda para yetersizliğinden ve lisede çok iyi notlar almasına rağmen rehberlik olmadığından daha üst çalışmalara devam edemediği çok sayıda örnek bulunmaktadır. Vakıf fonlarının uygun bir şekilde yönetilmesi ve karlı girişimlerin üstlenilmesi ile birlikte fonlar çeşitli öğrencileri destekleyecek sürekli eğitim için kullanılabilir. Bu; ırka, dine ve kültüre bakmadan çeşitli arka planları olan öğrencilere yardım etmede alınan uzun yol olacaktır. Nüfusun büyük kısmı yoksulluk içinde olduğundan dolayı fakirliğin pençesinden kurtulmanın tek yolu ulusu güçlendirecek uygun eğitimden geçer. Modern disiplinlerde verilen eğitim ile birlikte kişilerin kendi yaşam standartlarını yükseltecek karlı istihdamlar elde etmeleri kolaylaşacaktır. Eğitim ile ilgili projeler için vakfa yatırım yapmak da ayrıca İslam Kalkınma Bankası Bursu programı gibi diğer bursları, Zimbabwe Başkanlık bursu ve Türkiye – Afrika bursu gibi hükümet burslarını da destekleyecektir.

Vakfın sağladığı burslardan mezun olan kişiler de kendileri vakıf kurarak ve kariyer rehberliğinde ve yönetim programlarında gönüllü işler yaparak bursun sürekli işlev göstermesine katkıda bulunmaya motive edilmelidir.

Zimbabwe’nin Afrika’da en iyi okur-yazarlık oranına sahip olduğu öne sürülse bile okur-yazarlık sadece okuma ve yazma yeteneğidir ve yüzyılımızda ise odaklanılan konu; Güney Afrika’da eksik olan beceri ve bilimsel gelişme elde etme yeteneğidir. Bu yüzden vakfa bağlı eğitim projelerinin esas olarak bilimsel eğitimin geliştirilmesine odaklanmalıdır.

Sağlık Vakıfları

Yeterli sağlık erişimi; ulusun önlenabilir hastalıklardan arındırılması için ulus açısından son derecede önem taşıyan bir husustur. Hastalıkları olmayan bir toplumun daha yüksek ortalama ömrü olacaktır ve sonunda zenginleşecektir. Bunun için vakıf ve hayırseverlik; sıradan vatandaşların erişebileceği hastanelerin ve sağlık merkezlerinin inşa edilmesine kanalize edilebilir. Vakıf yoluyla ve sağlık çalışanlarına gönüllülüğü katarak doktorlar ve hemşireler için eğitim sağlanabilir. Doktorlar ve hemşireler; belli başlı aralıklarda mobil klinikler kullanarak uzak alanlara hizmetlerini gönüllü olarak götürebilirler. Bu; alternatif hayırseverlik şekli olarak pek çok kişinin sağlık tesislerine erişmesine yardımcı olacaktır.

Belediyeler

Yolların, temiz suyun ve sıhhi tesislerin sağlanması gibi belediye hizmetleri; vakfın ve hayırseverliğin sosyal ve ekonomik problemlerin önlenmesine yardımcı olacak alanlardan bazılarıdır. Güney Afrika'daki kasabalar ve şehirler genellikle koloni döneminde sadece küçük bir nüfus için inşa edilmiştir. Kırsal – kentsel göçlerden dolayı kasabalar aşırı derecede kalabalık olmuştur ve artık su kaynağı yetersiz olmuştur; bu da belediyelerin bu hizmetleri paylaşmalarına neden oldu. Belediye hizmetlerinin sağlanması için mega-vakıf projesinin bulunması toplumun yaşam standartlarını geliştirmiştir.

Vakıf İçin Kaynak Sağlama

İnsanların vakfa ve gönüllülük projelerine katılmalarını sağlayabilecek başka bir önemli program ise kitle fonlamasının kullanılmasıdır. Kitle fonlaması; mektup, sosyal ağ, web veya mobil para transfer sistemleri yoluyla küçük bağışlar talep etme şeklinde tanımlanabilir. Bu fikir; insanların \$100, \$50 ve hatta \$25 vermek yerine hoşlandıkları bir şeyi desteklemek için bir veya iki dolar bağışlayabilecekleri düşüncesine dayanır. Büyük sayılarla çalışıldığında kitle fonlaması ile çok büyük oranlarda para toplandığını görebiliriz. 2012 nüfus sayımlarına göre 12 milyon nüfusu olan Zimbabve'de böyle bir canlı projeyi başlatmak topluluk liderlerinin ve bireylerinin görevidir. Bağışlayan paralar çok fazla olmayacağı için insanlar; yararlı araçlar için biriktirme kültürü benimseyeceklerdir ve böyle vakfı sadece zenginlerle sınırlandırmayarak hem fakirlerin hem de zenginlerin katılım alanını genişletecektir.

Dr. Adi Setia (2009); vakfın kurulduğu topluma yarar sağlayan bir standardı olduğunu öne sürmesine rağmen günümüz koşullarında vakıflar diğer ülkelerdeki fakir alıcıların da yararı için kurulabilmektedir. İki kutsal cami olan Mekke ve Medine'nin fakirlerine ve muhtaç olanlarına yarar sağlamak için kurulan Osmanlı Cezayir al-Haramayn vakfını örnek verdi. Bundan dolayı Güney Afrika'daki vakıf idarecilerinin ve hayırseverlerin; pek çok vakıf projesini zengin ülkelere aktarmak için benzer görüşleri olan bireyler ve kuruluşlar ile ortak olmalıdır. Açıkça Afrika'daki fakir ülkelerdeki alıcılar; vakfın ve hayırseverliğin globalleştirilmesinden yarar sağlayacaklar ve böylece sosyal ve ekonomik problemlerin hafifletilmesine yardımcı olacaklardır.

VAKIF KURUMLARININ STRATEJİK YÖNETİMİ

Vakfın gönüllü yapılan iş olmasına rağmen eğer yönetimi garanti altına alınmazsa ve yönetiminde ve idaresinde paradigma geçişi olmadığı sürece sosyo-ekonomik problemlerin azaltılması hedefi hayal olarak kalmaya mahkumdur. Günümüz vakıf ve hayırseverlik etkinleri; en iyi sonuçları elde etmek için modern uzmanlık kullanılarak yönetilmelidir. Modern vakıfların geliştirilmesi hakkında UN HABITAT şöyle der:

'Hayır kurumunun (vakıf) rolüne şu anda yeniden biçilen değer; geçmişteki hatalardan ders çıkarmak ve modern yasal ve idari çerçeve oluşturma açısından fırsatlar sunmaktadır. Bazılarının öne sürdüğü gibi İslami vakıf ilkelerinin ve modern yönetim tekniklerinin kesişme noktası olan klasik İslami içtihadının tanıdığı kişisel akıl yürütme sonucu neden yeni müdahale edici vakıf doktrinin ortaya çıkmadığına dair bir sebep yoktur. Hayır kurumu (vakıf) Kur'an'da belirtilen bir

Ashahadu ASALI

oluşum olmadığından Devletlerin kendi çıkarlarına göre geçmişte yaptığı gibi yaratıcı yoruma ve değişikliğe çok daha kolay tabi olabilir. Bu tartışma konusu; bilim adamları arasında çok fazla ele alınmaktadır ve hayır kurumu (vakıf) ile ilgili klasik kurallar inceleme altındadır.' (UN HABITAT).

Müslüman topraklarının kolonileştirilmesi ve halifeliğin indirilmesi; vakıf kurumlarının gelişmesine ve başarılı olmasına olumsuz etki yarattığı doğrudur. Yirmi birinci yüzyılda bu kurumların geliştirilmesi ve yönetilmesi özellikle Müslüman azınlığı olan ülkelerde modernleştirilme- lidir. Vakıf kurumlarının başarılı olması için aşağıdaki öneriler uygulanmalıdır.

Mütevelli ve Nazır Kurulu

Vakıf yönetiminden sorumlu olan mütevelli / nazır kurulu; farklı yetenekleri bir araya getiren beceri sahibi bireylerden meydana gelmelidir. Bunlar; avukat, muhasebeci, toplumdaki etkili kişiler, doktorlar, mühendisler, yararlanıcılar (çünkü bu kişiler, belli başlı problemlerden etkilenen ve çözümünde dahil edilmesi gereken kişilerdir) ve vakıf projelerinin çalışanları olmalıdır.

Rapor Etme ve Hesap Verebilme Konuları

Uygun kurumsal yönetim konuları vakıf kurumlarının sürdürülebilirliğini sağlayacak şekilde ele alınmalıdır. Finansman muhasebe ilkeleri; vakıf raporları ile tutarlı olacak şekilde benimsenmeli ve deneyimli danışmanlar tarafından yıllık bağımsız denetimler yapılmalıdır. Bunlar; mevcut ve gelecek vakıf paydaşlarının güveninin kazanılmasını sağlayacaktır.

Eğitim ve Gelişme

Vakıf idarecilerinin sürekli eğitilmesi ve geliştirilmesi; yıllar boyu çeşitli vakıfların yönetiminde yer alarak deneyim elde eden Güney Afrika vakıf kurumu olan İslami Kalkınma Bankası ve AWQAFSA' nın uzman birimi İslami Araştırma ve Eğitim Kurumu (IRTI) gibi kuruluşlardan elde edilen teknik yardımla uygulanmalıdır. Personele sağlanan eğitim ve öğretim; paydaşların beklentileri ile tutarlı bir uyumu kolaylaştıracak yetenek, beceri ve bilgilerinin sürekli geliştirilmesini sağlayacaktır.

Strateji ve Risk Yönetimi

Risk yönetimi kavramı; temel hizmet sunma ilkeleri olarak kamu hizmeti açısından yeni bir şey değildir. Awqaf kuruluşları; kamu yararına olacak ürünleri veya hizmetleri sağlama konusunda kurucularına /vakfedenlere bağlıdır. Hiçbir kuruluşun risksiz bir ortamda işlev gösterme gibi bir lüksü olmadığı için hayırsever kurumlar da söz konusu hizmetlerin ve ürünlerin üretilmesinde ve sağlanmasında yapısında olan risklerle karşılaşmaktadır. Paydaşlar bunu anlar; ama vakıf kurumlarının gereksiz risk almadan işlev göstermelerini beklerler. Diğer bir ifadeyle paydaşlar; ihtiyatlı yönetim eylemleri ile saptanması ve önlenmesi gereken risklerin neden olduğu değer erozyonuna karşıdırlar. Evkaf kuruluşunun ortamı; birkaç tanesine değinecek olursak, kapasite yetersizliği, uzun karar verme süreleri, sınırlı kaynaklar, rekabet etme hedefleri ve yatırım kaynakları gibi kendisine özgü zorluklarla doludur. Söz konusu dinamikler; vakıf yönetiminin omzuna ekstra risk yönetimi yükünü bindirmektedir.

Toplumsal ve Ekonomik Problemlerle Mücadelede Vakıf Kuruluşlarının Rolü: Zimbabve ve Diğer SADC Ülkeleri İçin Statü ve İlerleme

Risk yönetimi; olumsuz çıktıları en aza indirgeyerek kurumun başarı beklentilerini arttıran yönetim aracıdır. Kurumlar gerçekçi hedefler koyduğunda, uygun stratejiler geliştirdiğinde, bunlarla ilişkili içgüdüsel riskleri ve uyum maliyet ilkeleri esas alınarak bu riskleri yönetmeye yönelik doğrudan kaynakları anladığından değer maksimize edilir. Yüksek performans gösteren kurumlar içerisinde risk yönetimi; bir opsiyondan çok stratejik açıdan bir zorunluluktur.

SONUÇ

Vakıf kuruluşlarının ve ilişkili hayırsever etkinliklerinin etkili bir şekilde yönetilmesi; Zimbabve'yi ve Güney Afrika Kalkınma Topluluğu içindeki diğer ulusları etkileyen sosyal ve ekonomik sıkıntıların giderilmesine yardımcı olacaktır. Günümüz dünyasında kamu yararına işleri sağlama görevi hükümetlere bırakılmış olsa bile bu ülkelerdeki hükümetlerin milli bütçeleri sınırlıdır ve bu da onların kamunun refahını tam olarak sağlayamamalarına neden olmaktadır. Alternatif olarak, aynı yararlar, özel sektör tarafından da sağlanabilir, ancak bunlar ekstra maliyet gerektirir ve onların da bunlar için ödeme yapacakları araçları olmadığından fakir toplumlar tarafından tüketilmeleri zorlaşmaktadır. Bundan dolayı vakıf ve hayırsever kurumlar; hükümetin büyük çapta ulusal güvenlikle ilgili konulara ve vergi toplamaya odaklandığı Müslüman topraklarında tarih boyunca görüldüğü gibi hükümetin bu yararları ve hizmetleri sağlama çabalarını arttırabilir.